

Dzīves kvalitātes analīze personām ar redzes funkciju traucējumu izraisītiem funkcionēšanas ierobežojumiem

Sandra Ausekle¹, Signe Tomšone²

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

¹ Tālākizglītības fakultāte

² Rehabilitācijas fakultāte

Ievads. Veselības un darbības ekspertīzes ārstu valsts komisijā invaliditātes ekspertīzē pieaugušajiem lieto Funkcionālo spēju pašnovērtējuma anketu (saskaņā ar 23.12.2014. Ministru kabineta noteikumu Nr. 805 pirmo pielikumu). Tā ir izstrādāta kā vispārēja anketa, tāpēc no sniegtajām atbildēm secinājumus par redzes invalīdu funkcionēšanas ierobežojumiem ir grūti izdarīt.

ASV Nacionālā acu institūta (*National Eye Institute*) sponsorētas un RAND izstrādātas aptaujas anketas (intervētāja versija) par redzi – VFQ-25 – jautājumu mērķis ir izvērtēt redzes traucējumu ietekmi uz personas funkcionēšanu. Anketa ietver uz tādām ikdienas darbībām vērstus jautājumus, uz kurām redzes traucējumiem ir tieša ietekme; tā ir izstrādāta un tiek lietota, lai izdarītu secinājumus par dzīves kvalitāti personām ar redzes traucējumiem (atbildes ir skalā no 0 (vislielākie ierobežojumi) līdz 100 punktiem (ierobežojumu nav)).

Darba mērķis, materiāls un metodes. Mērķis ir, izmantojot pašnovērtējuma anketu un VFQ-25 anketu, salīdzināt un novērtēt funkcionēšanas traucējumus invalīdiem, kuriem invaliditāte noteikta redzes traucējumu dēļ. Pētījuma norises vietas: Latvijas Neredzīgo biedrība, VSAC "Rīga" filiāle "Jugla" un Valsts komisija. Pētījumā piedalījās 61 redzes invalīds. Dati tika analizēti salīdzinoši.

Rezultāti. Kaut ar pašaprūpi un galveno mājāsaimniecības darbu veikšanu I grupas invalīdiem vidēji bija lielākas grūtības, kopumā atbildēm uz pašnovērtējuma anketas jautājumiem abu grupu – I un II – invalīdiem būtisku atšķirību nebija. Analizējot pašnovērtējuma anketās sniegtās atbildes, tika konstatēta ļoti liela atbilžu variāciju amplitūda, tādēļ nevar izdarīt secinājumus par personas funkcionēšanas smagumu, jo abu grupu invalīdiem uz anketas jautājumiem par aktivitātes grūtību pakāpi dominēja atbilde "vidējas grūtības".

Izvērtējot atbildes uz VFQ-25 anketas jautājumiem, iegūtie dati atspoguļo būtisku atšķirību starp personām ar I un II grupas funkcionēšanas ierobežojumu smagumu: vidējais kopējais anketas punktu skaits I grupas invalīdiem – 30 punkti (SD ± 6,9), II grupas invalīdiem – 48,5 punkti (SD ± 10,9), tātad kopumā I grupas invalīdiem ir par 20% smagāki funkcionēšanas ierobežojumi. Arī citās apakšgrupās I un II grupas invalīdu atbildes ir atšķirīgas pēc vidējiem rādītājiem (tas liecina par lielāku funkcionēšanas ierobežojumu visās ar redzes kvalitāti saistītajās dzīves kategorijās personām ar smagākas pakāpes vājredzību):

- 1) aktivitātes, kurās nepieciešams redzēt tuvumā: I grupas invalīdiem – 32,92 (SD ± 13,8), II grupas – 36,31 (SD ± 15,9);
- 2) darbības, kurās nepieciešama tāluma redze: I grupas invalīdiem – 22,92 (SD ± 15,1), II grupas – 39,58 (SD ± 14,2);
- 3) sociālā integrācija: I grupas invalīdiem – 32,5 (SD ± 16), II grupas – 41,63 (SD ± 22,5);
- 4) distress redzes traucējumu / seku dēļ: I grupas invalīdiem – 27,5 (SD ± 10,9), II grupas – 44,2 (SD ± 20,5);
- 5) grūtības darbību veikšanā: I grupas invalīdiem – 27,5 (SD ± 25,5), II grupas – 43,75 (SD ± 30,9);
- 6) atkarība no līdzcivļiem: I grupas invalīdiem – 16,67 (SD ± 13,4), II grupas – 41,67 (SD ± 18,1).

Salīdzinot ar II grupu, I grupas invalīdiem vidējais rādītājs 0 punktu ir šādu apakšgrupu atbildēs: lasīšana, ielu nosaukumu un apkārtējās vides objektu nosaukumu noteikšana, cilvēku mīmikas un neverbālās reakcijas atpazīšana.

Secinājumi. Analizējot VFQ-25 anketā sniegtās atbildes, iegūtie dati palīdz izdarīt pamatotākus secinājumus par redzes invalīdu funkcionēšanas ierobežojumiem, salīdzinot ar pašlaik lietoto pašnovērtējuma anketu invaliditātes noteikšanas procesā. VFQ-25 anketā sniegto atbilžu analīze un izvērtējums sniedz priekšstatu par redzes invalīdu dzīves kvalitāti – gan novērtējot ierobežojumus, kas ietekmē ikdienas dzīvi, gan izvērtējot funkcionēšanas kategorijas, kurās ir vislielākie ierobežojumi, iespējams mērķtiecīgi plānot sociālās rehabilitācijas pasākumus.